

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

MECHANISMS FOR ENSURING THE QUALITY OF NORMATIVE LEGAL ACTS AT THE STAGES OF NORMATIVE CREATIVITY

Islomov Durbek

Abstract: This article analyzes the main stages of rulemaking (norm-making) activity based on the Law of the Republic of Uzbekistan “On Normative Legal Acts.” In particular, it examines the legal mechanisms for planning, initiating, drafting normative legal acts, conducting regulatory impact assessment, legal and anti-corruption expertise, public discussion, coordination, and adoption of normative legal acts. The article also highlights practical challenges arising at different stages of the rulemaking process and proposes directions for improving the effectiveness and quality of norm-making activities.

Keywords: rulemaking, norm-making process, normative legal act, draft normative legal act, public discussion, legal expertise, anti-corruption expertise, regulatory impact assessment, legislation, legal regulation, lawmaking process.

NORMA IJODKORLIGI BOSQICHLARIDA NORMATIV-HUQUQIY HUJJATLAR SIFATINI TA‘MINLASH MEXANIZMLARI

Annotatsiya: Mazkur maqolada O‘zbekiston Respublikasining “Normativ-huquqiy hujjatlar to‘g‘risida”gi Qonuni asosida norma ijodkorligi jarayonining asosiy bosqichlari tahlil qilingan. Xususan, normativ-huquqiy hujjatlar loyihalarini rejalashtirish, tashabbus qilish, tayyorlash, tartibga solish ta‘sirini baholash, ekspertizadan o‘tkazish, jamoatchilik muhokamasi, kelishish hamda qabul qilish bosqichlarining huquqiy mexanizmlari yoritilgan. Shuningdek, norma ijodkorligi bosqichlarida uchraydigan amaliy muammolar va ularni takomillashtirish yo‘nalishlari tahlil qilingan.

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

Kalit so'zlar: norma ijodkorligi, normativ-huquqiy hujjat, qonun ijodkorligi, normativ-huquqiy hujjat loyihasi, jamoatchilik muhokamasi, huquqiy ekspertiza, korrupsiyaga qarshi ekspertiza, tartibga solish ta'sirini baholash, qonunchilik, huquqiy tartibga solish.

Kirish

Davlat boshqaruvida sifatli norma ijodkorligining ahamiyatini ortiqcha baholab bo'lmaydi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida inson huquq va erkinliklari qonunlarning mazmun-mohiyatini belgilashi mustahkamlangan bo'lsa, huquq ustuvorligi bo'yicha xalqaro doktrinalarda huquqiy aniqlik va qonunning oldindan bashorat qiluvchanligi uning asosiy elementlari sifatida e'tirof etiladi. Shuningdek, xalqaro amaliyotda samarali qonun va qoidalar davlat siyosatini amalga oshirishning muhim vositalaridan biri ekani, qabul qilingan qarorlarning amaliy natijadorligini baholash uchun esa ishonchli ma'lumotlar hamda keyingi monitoring tizimi zarurligi ta'kidlanadi.

O'zbekiston huquq tizimida aynan “Normativ-huquqiy hujjatlar to'g'risida”gi Qonun ushbu jarayonning umumiy huquqiy asosini shakllantiradi. Mazkur qonun normativ-huquqiy hujjatlar iyerarxiyasini belgilaydi, Konstitutsiya va qonunning ustuvorligini mustahkamlaydi, shuningdek, qonun eng muhim va barqaror ijtimoiy munosabatlarni tartibga solishi hamda Oliy Majlis tomonidan yoki referendum yo'li bilan qabul qilinishini nazarda tutadi. Demak, normativ-huquqiy hujjat loyihasining qanday qilib qonunga aylanishi masalasi faqat yuridik texnika bilan cheklanmaydi; bunda ko'p bosqichli tartib-taomillardan o'tish va tayyorlash sifati kelajakdagi qonunning samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Mazkur maqolaning maqsadi, avvalo, O'RQ-682-sonli Qonun asosida normativ-huquqiy hujjat loyihasining bosqichma-bosqich qonunga aylanish jarayonini izchil

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

yoritish hamda ushbu tartibdagi ikki muhim amaliy muammoni jamoatchilik muhokamasining ayrim hollarda rasmiy tusda qolishi va ekspertiza hamda tartibga solish ta’sirini baholash natijalarining amaliy ta’sir kuchi yetarli darajada bo‘lmasligini tahlil qilishdan iborat.

Asosiy qism

O‘RQ–682-sonli Qonun normativ-huquqiy hujjatlarning aniq iyerarxiyasiga asoslanadi. Unda normativ-huquqiy hujjatlarning turlari belgilangan, qonunlar va qonunosti hujjatlari o‘rtasidagi farq ajratib ko‘rsatilgan, shuningdek, o‘z mohiyatiga ko‘ra qonun bilan tartibga solinishi lozim bo‘lgan masalalarni qonunosti tartibga solish darajasida belgilash taqiqlangan. Shu tariqa, huquq tizimining umumiy konstruksiyasi darajasidayoq normativ-huquqiy hujjat loyihasining qonunga aylanish yo‘li oddiy navbatdagi normativ matnni yaratish emas, balki eng muhim va barqaror ijtimoiy munosabatlarni tartibga solishga mo‘ljallangan, yuqori yuridik kuchga ega bo‘lgan hujjatni shakllantirish jarayoni ekani mustahkamlangan.

Shu bilan birga, “Normativ-huquqiy hujjatlar to‘g‘risida”gi Qonun qonun yaratish jarayonini parlament tartib-taomillaridan alohida holda ko‘rmaydi. Qonunning 21-moddasida qonun loyihalarini tayyorlash va ularni Oliy Majlis Qonunchilik palatasiga kiritishning o‘ziga xos jihatlari, shuningdek, “O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasiga qonun loyihalarini kiritish va ularni tayyorlash tartibi to‘g‘risida”gi hamda “Qonunchilik palatasi Reglamenti to‘g‘risida”gi qonunlar bilan ham tartibga solinishi belgilangan. Bundan tashqari, 2025-yil 10-apreldagi o‘zgartirishlar qonun loyihasini parlamentga kiritishda huquqiy ekspertiza, korrupsiyaga qarshi ekspertiza hamda jamoatchilik muhokamasi natijalarini taqdim etish talabini kuchaytirib, parlamentgacha bo‘lgan tayyorgarlik bilan parlament muhokamasi o‘rtasidagi bog‘liqlikni yanada mustahkamladi.

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

Bu esa O‘zbekistonda normativ-huquqiy hujjat loyihasining qonunga aylanishi o‘zaro bog‘liq ikki bosqichli tizim asosida tashkil etilganini anglatadi. Birinchi bosqichda loyiha O‘RQ–682-sonli Qonunda nazarda tutilgan umumiy norma ijodkorligi jarayonlaridan o‘tadi. Ikkinchi bosqichda esa, agar gap aynan qonun haqida borayotgan bo‘lsa, loyiha parlament tartib-taomillariga kiradi va bu yerda maxsus konstitutsiyaviy hamda reglament qoidalari amal qiladi. Metodologik jihatdan bunday ikki pog‘onali yondashuv muhim ahamiyat kasb etadi: sifatli qonun parlament muhokamasidan emas, balki undan avvalgi puxta tayyorgarlik bosqichidan boshlanadi.

Norma ijodkorligi jarayonining boshlang‘ich nuqtasi matn yozish emas, balki mavjud muammoni aniqlashdan iborat. Qonunning 19-moddasiga ko‘ra, normativ-huquqiy hujjatlar loyihalarini tayyorlashni rejalashtirish, odatda, huquqiy tartibga solishni talab qiluvchi muammolarni aniqlash va tahlil qilish natijalariga asoslanadi. Qonunda joriy va istiqbolli rejalarni ishlab chiqish imkoniyati nazarda tutilgan bo‘lib, bunday rejalar tegishli davlat organlarining rasmiy veb-saytlarida majburiy ravishda e‘lon qilinishi belgilangan. Shu orqali qonun chiqaruvchi norma ijodkorligi boshlanishini tahliliy yondashuv va ochiqlik bilan bog‘laydi.

Keyingi bosqich loyiha tayyorlash tashabbusini ilgari surishdir. Qonunning 20-moddasida qonun loyihalari, Prezident farmonlari va Vazirlar Mahkamasi qarorlari loyihalari faqat yuzaga kelgan muammoni amaldagi davlat boshqaruvi mexanizmlari va ma‘muriy tartib-taomillar orqali hal etish imkoni bo‘lmaganda ishlab chiqilishi lozimligi belgilangan. Shu bilan birga, jismoniy va yuridik shaxslar normativ-huquqiy hujjat loyihasini tayyorlash bo‘yicha takliflar kiritish huquqiga ega, Konstitutsiyada esa qonunchilik tashabbusi huquqiga ega subyektlar doirasi belgilangan. Bu holat O‘zbekiston modelida tashabbus jarayoni bir vaqtning o‘zida ham filtrlovchi, ham ochiq

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

xususiyatga ega ekanini ko‘rsatadi: bir tomondan ortiqcha tartibga solishni cheklaydi, ikkinchi tomondan esa yangi qonunchilik g‘oyalariga yo‘l ochadi.

Qonunning 21-moddasi loyiha tayyorlash bosqichini yanada batafsil yoritadi. Mazkur bosqichga taklifni ko‘rib chiqish va loyiha ishlab chiqish haqida qaror qabul qilish, tashkiliy-texnik hamda moliyaviy ta‘minotni tashkil etish, zarur material va ma‘lumotlarni yig‘ish, tartibga solish ta‘sirini baholashni amalga oshirish, imtiyozlar hamda budjet xarajatlarini asoslash, loyiha matnini tayyorlash, huquqiy va boshqa zarur ekspertizalarni o‘tkazish, shuningdek, loyiha konsepsiyasi yoritilgan tushuntirish xatini tayyorlash kiradi. Shu bilan birga, qonun loyihalari hamda oliy davlat organlari hujjatlari loyihalari uchun, agar boshqacha tartib nazarda tutilmagan bo‘lsa, ularni kiritish muddati ikki oydan kam bo‘lishi mumkin emas. Bunday yondashuv loyiha ishlab chiquvchisini tezkor matn tayyorlashga emas, balki puxta asoslangan huquqiy yechim ishlab chiqishga yo‘naltiradi.

Loyihani tayyorlashning tashkiliy mexanizmi ham muhim ahamiyatga ega. Qonunning 22-moddasiga muvofiq, loyiha ustida ishlash uchun ishchi guruhlar yoki komissiyalar tuzilishi mumkin bo‘lib, ularning tarkibiga vakolatli davlat organlari vakillari, ilmiy tashkilotlar mutaxassislari va fuqarolar ham kiritilishi mumkin. Vazirliklar, idoralar hamda mahalliy davlat hokimiyati organlari tomonidan tayyorlanayotgan loyihalarni muvofiqlashtirish esa Adliya vazirligi zimmasiga yuklatilgan. 23-modda esa loyiha ishlab chiquvchisidan qonunchilik holati va uni qo‘llash amaliyotini o‘rganish, huquqiy bo‘shliqlar va kolliziyalarni aniqlash, davlat organlari, ommaviy axborot vositalari, olimlar va fuqarolarning takliflarini umumlashtirish, xalqaro prinsiplar hamda xorijiy tajribani o‘rganish, shuningdek, kelgusidagi tartibga solishning moliyaviy-iqtisodiy ehtiyojlarini aniqlashni talab qiladi.

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

Mazkur normalar yig‘indisi loyiha idoraviy yopiqlikda emas, balki tarmoqlararo va dalillarga asoslangan yondashuv natijasida shakllanishi kerakligini ko‘rsatadi.

E‘tiborli jihati shundaki, 2025-yil 10-apreldagi o‘zgartirishlar loyiha to‘liq tayyor bo‘lishidan oldingi bosqichda ham ochiqlikni kuchaytirdi. Endilikda iqtisodiy va ijtimoiy-siyosiy jihatdan eng muhim loyihalar bo‘yicha ma‘lumotlar normativ-huquqiy hujjatlar loyihalari muhokamasi portalida loyiha ishlab chiqilishi yakunlanmasidan oldin joylashtirilishi lozim. Shuningdek, loyiha kelib tushgan taklif va mulohazalarni inobatga olgan holda shakllantirilishi kerak. Bu esa norma ijodkorligida tayyor matni ommaga taqdim etishdan ko‘ra, jamoatchilikni jarayonning dastlabki bosqichlaridayoq jalb etishga ustuvor ahamiyat berilayotganini ko‘rsatadi.

Xulosa

O‘zbekiston Respublikasining “Normativ-huquqiy hujjatlar to‘g‘risida”gi Qonuni tahlili shuni ko‘rsatadiki, normativ-huquqiy hujjat loyihasining qonunga aylanishi murakkab va ko‘p bosqichli mexanizm hisoblanadi. Mazkur jarayon ijtimoiy muammoni aniqlash va rejalashtirishdan boshlanib, tashabbus ko‘rsatish, loyiha matnini ishlab chiqish, zarur ma‘lumotlarni to‘plash, xorijiy tajribani o‘rganish, tartibga solish ta‘sirini baholash, jamoatchilik muhokamasi, ekspertiza va kelishuv bosqichlaridan o‘tadi.

Shundan so‘ng loyiha vakolatli organga rasmiy kiritish bosqichiga o‘tadi va agar gap aynan qonun haqida borayotgan bo‘lsa, parlament-prezident konstitutsiyaviy tartib-taomillari Qonunchilik palatasida ko‘rib chiqish, Senat tomonidan ma‘qullash, Prezident tomonidan imzolash hamda e‘lon qilish bosqichlari bilan davom etadi. Qonun faqat rasmiy e‘lon qilingandan keyingina amaliy kuchga ega bo‘ladi, ayrim hollarda esa maxsus o‘tish muddati tugagach qo‘llanilishi mumkin.

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

Asosiy xulosa shundan iboratki, sifatli qonun faqat parlamentdagi ovoz berish natijasi emas, balki avvalo sifatli tayyorgarlik mahsulidir. Shu sababli jamoatchilik muhokamasi, ekspertiza, tartibga solish ta’sirini baholash, ilmiy asoslanganlik hamda keyingi monitoring institutlarining rolini kuchaytirish oddiy texnik masala emas. Bu davlat boshqaruvi sifati, huquqiy davlat tamoyillarini mustahkamlash va qabul qilinayotgan qarorlarning amaliy samaradorligini ta’minlash bilan bog‘liq masaladir. O‘zbekistonda amalga oshirilayotgan zamonaviy islohotlar, xususan, 2025-yil 10-apreldagi qonunchilikka kiritilgan o‘zgartirishlar, 2024-yil 16-avgustdagi PF–111-son Farmoni, shuningdek, 2025-yilda tasdiqlangan monitoring va ilmiy ekspertiza metodikalari norma ijodkorligini yanada dalillarga asoslangan, ochiq va natijador tizimga aylantirish yo‘lidagi izchil harakatlarni namoyon etadi.